

Hanna-Maija Kause

28.12.2018

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi
susanna.rahkonen@stm.fi

Lausuntopyyntönnö 6.11.2018/Dnro STM090:00/2018, STM/3291/2018

Luonnos HE laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lainsäädäntöä kehitettävä kohti yksilölliseen tarpeeseen perustuvaa palvelujen räätälöintiä ja palvelutarpeen aitoa arviointia

Lausunnon pääkohdat

- Akava pitää tervetulleena sitä, että esityksellä pyritään vahvistamaan kuntouttavan työtoiminnan ja siihen liittyvien palvelujen kokonaisuuden yksilöllistä suunnittelua ja kuntouttavan työtoiminnan luonnetta sosiaalipalveluna.
- Sääntelyn tarkentaminen siten, että kuntouttavan työtoiminnan tukea ja ohjausta voitaisiin hankkia yritykseltä tai yksityiseltä elinkeinonharjoittajalta joustavoittaa ja tehostaa palvelun toteuttamista.
- Kuntouttavan työtoiminnan ja siihen liittyvän palvelukokonaisuuden yksilöllisen suunnittelun merkitystä on syytä korostaa niin lakitekstissä kuin lain toimeenpanossa.
- Esitys on luonteeltaan melko tekninen ja keskittyy lain kiireellisimpiin kehittämiskohtiin ja kuntouttavan työtoiminnan roolin kirkastamiseen, mikä on sinällään tarpeellista. Lain jatkokehittämisessä tulee huomioida osatyökykyisten työllistymisen esteitä selvittäneiden selvityshenkilöiden tuoreen raportin huomiot, ja yhdistää kuntouttavan työtoiminnan kehittäminen laajempaan, strategiseen työkykyohjelmaan.

Akava lausuu hallituksen esityksestä kunnioittavasti seuraavaa:

Hallituksen esitysluonnoksessa kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan, että kyseisessä laissa säädettäisiin kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä, tuottamisesta sekä toiminnan sisällöstä nykyistä tarkemmin. Myös aktivointisuunnitelmaan esitetään tarkennuksia. Kuntouttavaa työtoimintaa ei saisi jatkossakaan hankkia yritykseltä. Sääntelyä tarkennettaisiin kuitenkin siten, että kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä annettava tuki ja ohjaus voitaisiin hankkia yritykseltä tai yksityiseltä elinkeinonharjoittajalta.

Hanna-Maija Kause

28.12.2018

Akava pitää lakiin esitettyjä tarkennuksia lähtökohtaisesti tervetulleina. Kuntouttava työtoiminta on sekä sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu että työttömyysturvalain mukainen työllistymistä edistävä palvelu. Kuntouttavan työtoiminnan tarkoituksena on parantaa henkilön elämänhallintaa ja luoda edellytyksiä työllistymiselle sekä julkisiin työvoimapalveluihin osallistumiselle. Kuntouttava työtoiminta onkin luonteeltaan nimenomaan sosiaalipalvelua, joka vahvistaa työllistymisen edellytyksiä, kun taas työkokeilun tarkoituksena on tukea työllistymistä. Akava pitää hyvänä, että esityksellä pyritään vahvistamaan kuntouttavan työtoiminnan ja siihen liittyvien palvelujen kokonaisuuden yksilöllistä suunnittelua ja kuntouttavan työtoiminnan luonnetta nimenomaan sosiaalipalveluna.

Kuntouttavan työtoiminnan toteuttamistavoissa on runsaasti vaihtelua, ja on käynyt ilmi, että yksilöllinen tuki ei ole kaikissa kunnissa riittävällä tasolla. Esitetyillä tarkennuksilla pyritään siihen, että kuntia velvoitettaisiin vahvemmin huolehtimaan toiminnan tavoitteellisuudesta ja henkilöiden saamasta tuesta ja ohjauksesta. Akava pitää tavoitetta tärkeänä. Keinona tähän 9 pykälässä säädetään, että kunkin asiakkaan aktivointisuunnitelmaan tai monialaiseen työllistymissuunnitelmaan on määriteltävä tuen ja ohjauksen sisältö. Muutoksena aiempaan 1 momentin 1 kohdassa esitetään lisättäväksi kuntouttavan työtoiminnan tavoite aikaisempien toiminnan kuvauksen ja järjestämispaikan lisäksi. Akava esittää harkittavaksi, että 9 pykälän 1 kohtaan ("kuntouttavan työtoiminnan tavoite, kuvaus ja toiminnan järjestämispaikka") lisättäisiin vielä lain tarkoitusperän vahvistamiseksi itse lakitekstiin sana "yksilöllinen", jolloin kohta kuuluisi: "kuntouttavan työtoiminnan yksilöllinen tavoite, kuvaus ja toiminnan järjestämispaikka". Muutos korostaisi palvelun yksilöllisen suunnittelun tärkeyttä aktivointisuunnitelmassa ja monialaisessa työllistymissuunnitelmassa toiminnan yleisen kuvailun sijaan.

Tarve ja joustavuus palvelujen yhteensovittamisen lähtökohdaksi

Esityksen 13 a §:ssä säädettäisiin kuten sisällöllisesti aiemminkin, että kuntouttava työtoiminta on sovitettava yhteen henkilön tarvitsemien sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen, julkisten työvoimapalvelujen sekä muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa. Kuntouttavaa työtoimintaa on siten mahdollista järjestää samanaikaisesti edellä mainittujen muiden palveluiden kanssa. Tämä mahdollisuus on ollut olemassa jo tähän asti, mutta käytännössä kunnat ovat järjestäneet kuntouttavaa työtoimintaa usein määrämittaisena ja -muotoisena. Jos työtoiminta sovitaan tietylle ajalle, josta ei jousteta, vaikka asiakas olisi valmis lähtemään eteenpäin esimerkiksi työsuhteeseen tai työkokeiluun, se ei palvele asiakkaan tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla. Palvelujen järjestäjää (nykyisellään kuntaa), tulisikin kannustaa yhdistelemään eri palvelumuotoja, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja työkokeilua, silloin kun se on tarkoituksenmukaista. Joustavuuteen ja eri palvelujen yhteenso-

Hanna-Maija Kause

28.12.2018

vittamiseen tulee kiinnittää huomiota niin lainsäädännön tasolla, ministeriöiden ohjeistuksessa kuin toiminnan käytännön toteutuksessa. Jatkossa tilanne saattaa helpottua, mikäli maakunta järjestäjänä pääsee yhtenäistämään eri kuntien kirjavia käytäntöjä. Toisaalta myös te- ja sote-palvelujen yhteensovittaminen helpottuu, jos ne tulevat saman järjestäjän vastuulle.

Akava näkee, että hallituksen esitysluonnoksen nyt esitetyt muutokset kuntouttavaan työtoimintaan vastaavat havaittuihin akuutteihin tarpeisiin ja parantavat nykytilaa. Lainsäädäntöä on kuitenkin tarkoitus kehittää edelleen, ja jatkotyötä ajatellen tulee huomioida niin olemassa olevat kuin valmisteilla olevat lisäselvitykset asiaan liittyen.

Toimintavalmiuksien lisäämiseen tarvitaan monialaisia toimia ja osaamista

Selvityshenkilöiden Tuija Oivo ja Raija Kerätär raportti ”Osatyökykyisten reitit työllisyyteen - etuudet, palvelut, tukitoimet” julkistettiin 15.11.2018. Selvityksen kantava ajatus on, että työttömien aktivointipolitiikka ja kuntoutuspolitiikka on nähtävä kokonaisuutena. Jotta ihmisen toimintavalmiuksia voidaan lisätä, tarvitaan toimia yhtä aikaa niin työllisyyden, kuntoutuksen kuin työkyvyn kohentamiseksi.

Selvityshenkilöt esittävät raportissaan monia huomioita ja parannuksia liittyen vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien pitkäaikaistyöttömien työllistymiseen. Kuntouttavasta työtoiminnasta raportissa todetaan, että sen jatkokehittämissä tulee korostaa prosessin tavoitteellisuutta, tarvelähtöisyyttä sekä yksilöllistä räätälöintiä. Kuntouttava työtoiminta on sovitettava yhteen henkilön tarvitsemien sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen sekä työvoima- ja koulutuspalvelujen kanssa. Selvityshenkilöiden mukaan kuntouttavan työtoiminnan keskeiseksi tavoitteeksi tulisi asettaa osaamisen, erityisesti ammatillisen osaamisen, hankkiminen, päivittäminen sekä kehittäminen. Raportti katsoo, että toiminnan osuvuuden kannalta keskeiseksi nousee henkilön työ- ja toimintakyvyn perusteellinen arviointi ennen kuntouttavan työtoiminnan tai muiden palveluiden toteuttamista.

Akava pitää raportin ehdotuksia kannatettavana ja kannustaa niiden huomioimiseen lain jatkokehittämisen yhteydessä. Akava tukee myös ajatusta raportissa ehdotetun strategisen, yli hallituskausien ylettyvän työkykyohjelman käynnistämistä. Kuntouttavaa työtoimintaa tulee tarkastella kontekstissa, jossa tavoitteena on oltava vaikeasti työllistyvien henkilöiden työelämäosallisuuden lisääminen ja heidän tarvitsemiensa yksilöllisten palveluiden saatavuuden varmistaminen. Tätä varten tarvitaan palveluprosessien kehittämistä ja selkeitä vastuutahoja, jotka ottavat omistajuuden prosessista ja vastaavat siitä, että palveluja tarvitseva henkilö ne myös saa. Kuntouttavan työtoiminnan jatkokehittämisessä on niin ikään hyvä pohtia asiakkaan tarpeiden näkökulmasta sitä, vastaa-

Hanna-Maija Kause

28.12.2018

vatko nykyisessä laissa olevat rajoitukset palvelujen tuottamisesta parhaalla tavalla palvelun tarpeeseen. Tärkeää on myös varmistaa palvelujen laatu siltä osin, että palveluja toteuttavilla henkilöillä on riittävät ammatilliset valmiudet ja osaaminen.

Akava näkee, että hallituksen esitysluonnoksen nyt esitetyt muutokset kuntouttavaan työtoimintaan vastaavat havaittuihin akuutteihin tarpeisiin ja parantavat nykytilaa.

Akava ry

Sture Fjäder
puheenjohtaja

Pekka Piispanen
johtaja